

**Tatiana Kozłowicz, *Karny obóz pracy dla dzieci i młodzieży w Łodzi*, w:
Zbrodnie hitlerowskie na dzieciach i młodzieży polskiej 1939-1945, oprac. Zofia
Tokarz, Warszawa 1969, s. 32:**

Artykuł Tatiany Kozłowicz, *Karny obóz pracy dla dzieci i młodzieży w Łodzi* z 1969 jest pod wieloma względami bardzo ważną pozycją w bibliografii obozu oraz dla dyskursu naukowego/pretendującego do miana takowego dot. obozu przy Przemysłowej. Jest wielokrotnie przywoływany przez późniejszych autorów opracowań o obozie - m.in. jako kontrargument w dyskusji dot. klasyfikacji obozu. Liczba 12 tysięcy więźniów obozu przy Przemysłowej autoryzowana przez Józefa Witkowskiego jest konfrontowana z 2 tysiącami podawanymi przez Kozłowicz. Tymczasem Kozłowicz pisze:

„Dużą trudność sprawia ustalenie stanu liczebnego obozu. [...] będziemy musieli przyjąć, że w obozie przebywało około półtora tysiąca dzieci. Tak się przedstawia przeciętny stan liczbowy obozu. Osobnym zagadnieniem jest ogólna liczba młodocianych, którzy przeszli przez obóz, jednakże na tym etapie badań nie można jej podawać nawet w przybliżeniu” (s. 32).

Autorzy przywołują także opinię Kozłowicz jako tej, która zaprzecza, aby obóz przy Przemysłowej można było nazwać koncentracyjnym. Opinia autorki nie ma jednak charakteru zero-jedynkowego (karny, a nie koncentracyjny), a jej interpretacja jest o wiele bardziej wielowątkowa i przede wszystkim zupełnie redefiniuje określenie “karny”. Kozłowicz krytykuje określenie „wychowawczy” jako używane np. przez sądzoną oddziałową obozu jako formę usprawiedliwienia, a „obóz karny” w ujęciu Kozłowicz nie odwołuje się do kary obozu za sugerowane przez niemieckiego okupanta przewinienia, ale

„choćby ze względu na stosowane tam surowe, wręcz nieludzkie kary [...] wydaje się, że nazwa: „Karny obóz pracy dla dzieci i młodzieży polskiej w Łodzi w czasie okupacji” byłaby bardziej bliska rzeczywistemu stanowi rzeczy, choć odpowiadałaby tylko częściowo stosunkom i warunkom, jakie panowały w obozie” (s. 37).

(Uwaga na marginesie – niektóre z przypisów w tekście Kozłowicz odwołują się np. do niewłaściwych miejsc tekstu Kiryła Sosnowskiego, *Dziecko w systemie hitlerowskim*, Warszawa–Poznań 1962).

(Urszula Sochacka – kierownik projektu)